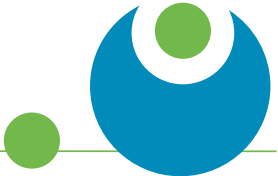

Koululakko-ohjeet vanhempainyhdistykselle

– lapsen parhaaksi, koulun parhaaksi, Suomen parhaaksi

Suomen

VANHEMPAINLIITTO

Koululakko-ohjeet vanhempainyhdistykselle

1. Yleistä

Vanhemmilla on ensisijainen kasvatusvastuu lapsistaan. Tätä vastuuta kannetaan niin kotona kuin kodin ulkopuolella. Tämän vastuun me otamme vakavasti.

Lapsemme viettävät suuren osan ajastaan koulussa. Koulu antaa eväät koko loppuelämälle. Mutta millaiset? Koko maan peruskoulujen ja lukioiden rehtoreille jo vuonna 1995 tehdyn kyselyn mukaan kosteusvaurioita oli esiintynyt 60 %:ssa ja vakavia vaurioita vajaassa viidenneksessä koulurakennuksista.

Edelleen vuonna 2009 tehdyssä rehtorikyselyssä koulujen työoloissa todettiin vakavia ja koulutyötä haittaavia puutteita. Tilojen ahtaus ja epätarkoituksenmukaisuus, puutteellinen siivous ja riittämätön ilmanvaihto olivat hälyttävän yleisiä. Yläkoulujen tilanne oli vielä huonompi kuin alakoulujen.

Kosteusvauriot ja vuosikorjausten laiminlyönti ovat yleisiä ja homeongelmat aiheuttavat melko tai erittäin paljon haittaa koulutyölle. Noin joka neljännessä koulussa on fysikaalisia altisteita (esim. haju, melu, valaistus) ja joka viidennessä koulussa biologisia altisteita (esim. sisäilma, home).

Eri puolella Suomea useat vanhempainyhdistykset pohtivat koululakon aloittamista. Aiheita laksoon voi olla monia. Nämä ohjeet sisältävät huomioon otettavia asioita, kun vanhempainyhdistys ryhtyy valmistelemaan koululakkoa.

Taustalla on huoli lapsiemme ja koulun henkilökunnan hyvinvoinnista. Lakko on vakava asia. Jo pelkkä lakon uhka näyttää saavan päätöksentekoon avoimuutta ja ripeyttä. Se on tavoittemme.

2. Lainsäädäntö

2.1. Oppivelvollisuus, ei koulupakkoa

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia, mutta Suomessa ei ole koulupakkoa. Huoltajalla on lakiin säädetty velvollisuus valvoa, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritettua (*Perusopetuslaki 26 §*). Tämän perusteella vanhemmilla on mahdollisuus ottaa lapset tilapäisesti pois koulusta esimerkiksi koululakon ajaksi; kuitenkin huolehtimalla siitä, että oppivelvollisuus toteutuu. Lakon aikana se tarkoittaa käytännössä kyseiselle ajalle suunniteltujen koulutehtävien tekemistä.

Mikäli huoltaja laiminlyö velvollisuutensa valvoa oppivelvollisuuden täyttymistä, ääritapauksissa hänet voidaan tuomita sakkoon lapsensa oppivelvollisuuden laiminlyönnistä (*Perusopetuslaki 45 §*).

2.2. Turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö

Oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön (*Perusopetuslaki 29 §*). Tällä tarkoitetaan niin fyysisesti kuin henkisesti turvallista oppimisympäristöä. Opetukseen tarkoitettujen tilojen ja välineiden on oltava turvallisia. Opetuksen järjestäjän eli kunnan tulee huolehtia myös siitä, etteivät oppilaat joudu koulussa väkivallan tai kiusauksen kohteeksi.

Työturvallisuuslaki ja työterveyshuoltolaki antavat ohjeistusta työsuhteessa olevien työympäristön turvallisuuden arvioinnista. Oppilaiden oppimisympäristöön sovelletaan terveydensuojelulakia ja sen seurauksena oppilaiden fyysisen ympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden valvonta kuuluu kunnan terveydensuojeluviranomaisen tehtäviin. Myös kouluterveydenhuollolle kuuluu koulujen arviointi oppilaiden ”työpaikkana”. Aikaisemmin se oli suosituksena Kouluterveydenhuollon oppaassa, mutta 1.1.2011 alkaen terveydenhuoltolain 16 §:ssä. Sen mukaan koulu yhteisön ja opiskelu ympäristön turvallisuus on tarkastettava joka kolmas vuosi. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista on seurattava vuosittain.

Koulurakennusten kuntotutkimuksesta on annettu seikkaperäiset ohjeet 1990-luvulla. Koulurakennusten kosteus- ja homevaurioihin on kiinnitetty huomiota valtakunnallisesti 1990-luvun alkupuolelta lähtien. Koulurakennusten korjaamisesta on annettu yksityiskohtaiset ohjeet Opetushallituksen oppaassa ”*Sisäilmaongelmaisten koulurakennusten korjaaminen*”.

2.3. Asiakirjojen julkisuus

Perustuslain 12 §:n mukaan viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. On erittäin poikkeuksellista, että kunnan sisäilmatutkimukset erityisesti oppilaiden turvallisuuteen liittyen olisivat salassa pidettäviä. Päinvastoin kunnalla on velvollisuus tiedottaa vanhemmille aktiivisesti lapsen turvalliseen ja terveelliseen opiskelu ympäristöön liittyvistä asioista.

Viranomaisten asiakirjat ovat viimeistään valmistuttuaan julkisia lukuun ottamatta lain nojalla salassa pidettäviä asiakirjoja. Jokainen voi saada tietoja julkisista asiakirjoista. Tiedon saantia julkisista asiakirjoista saa rajoittaa vain perustellusta syystä. Kunnan hallinnossa lähinnä ihmisten yksityiselämän tiedot ja eräät yritysten liiketoiminnan tiedot ovat salaisia.

Viranomaisen tulee toimia julkisuusmyönteisesti. Tiedonsaannin rajoittamiselle on oltava asiallinen peruste. Jos pyydettyä tietoa ei anneta, kielteinen päätös on perusteltava. Perusteluiden yhteydessä on ilmoitettava mm. ne säännökset, jotka oikeuttavat olemaan antamatta tietoa.

3. Uskottavan lakon 5 tekijää

3.1. Tavoite

Koululakon käynnistäminen sisältää vakavan viestin vanhemmilta. Päätöksentekijöiden, tiedotusvälineiden ja kunnan asukkaiden ensimmäinen kysymys asiaan liittyen on: miksi? Lakolla on oltava selkeä ja yksiselitteinen tavoite, joka kerrotaan avoimesti lakosta viestitettäessä. Lakolla halutaan vaikuttaa.

3.2. Enemmistö vanhemmista mukana

Vanhempainyhdistyksen on tärkeää kartoittaa vastaako lakon tavoite vanhempien yleistä käsitystä. Lakkoon ei tulisi lähteä, mikäli ei pystytä osoittamaan, että enemmistö koulun vanhemmista tukee lakkoa. Konkreettisesti tämä näkyy siinä luvussa oppilaita, jotka eivät osallistu kouluopetuksen lakon aikana.

3.3. Yhteistyö opettajien ja viranomaisten kanssa

Kaikessa vanhempainoiminnassa yhteistyö koulun kanssa on ensisijaisen tärkeää. Vaikka koululakko onkin vanhempien oma-aloitteinen toimenpide, asiasta on syytä kertoa etukäteen vähintään koulun rehtorille.

Esimerkiksi homekoululakoissa vanhemmat saavat helposti myönteistä kannustusta opettajilta, vaikkakin epävirallisesti. Vanhemmat tukevat aina koko koulu yhteisöä, jonka avaintoimijoita opettajat ovat. Vaikka opettajat eivät voisi antaa virallista tukea koululakolle, usein arjen ymmärrystä löytyy. Myös tämän takia opettajien informoiminen on tärkeää.

Valtion aluehallintoviranomaiset ovat tärkeä toimija lasten perusoikeuksien edistäjinä. Aluehallintovirasto (AVI) ohjaa ja valvoo kunnan viranomaisia tavoitteena varmistaa koulujen terveellisyys ja turvallisuus. Yhteydenpito valtion aluehallintoon on ensiarvoista sen vastatessa muun muassa lasten perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen sekä terveellisen ja turvallisen elinympäristön edistämisestä.

3.4. Tiedotus ja viestintä

Koululakolla luodaan aina julkista painetta. Toisaalta lakko koskettaa paitsi lapsia, myös suoraan ja välillisesti suurta joukkoa koulun vanhempia. Siksi lakkoa suunniteltaessa kannattaa miettiä siitä tiedottaminen sekä sisäisesti (koulun vanhemmat) että ulkoisesti (tiedotusvälineet). Vanhempainyhdistyksen omat verkkosivut toimivat nopeana ja avoimena tiedotuskanavana kaikille kiinnostuneille. Väliaikaisten blogisivustojen perustaminen on helppoa ja nopeaa, mikäli käytössä olevia verkkosivuja ei ole. Kunnan ylläpitämille koulujen verkkosivuille voi olla vaikea saada informaatiota koululakosta. Vanhempainyhdistyksessä kannattaa päättää etukäteen, kuka tai ketkä vastaavat sisäisestä ja ulkoisesta tiedottamisesta. Lisäksi on tärkeä varmistaa, että tiedotteiden sisältö perustuu oikeaan tietoon. Tiedotusvälineille menevissä tiedotteissa on tarpeen olla lisätietojen antaja.

Lakon tarkan alkamisajankohdan olisi hyvä olla yllätys suurelle yleisölle. Tällöin lakon kiinnostavuus on suurinta.

Koulun vanhemmille voi olla tarpeen järjestää lakon aikana info- ja keskustelutilaisuus, johon on kutsuttu kunnan päätöksentekijöitä ja virkamiehistöä vastaamaan vanhempien esittämiin lakko-vaatimuksiin.

3.5. Lakon kesto

Kaikki hyvä loppuu aikanaan. Niin myös koululakko. Yleensä koululakot ovat kestoltaan noin kolme päivää. Mikäli vanhempien viestiin ei suhtauduta vakavasti, on lakkoja saatettu jatkaa viiteen päivään.

4. Opetus lakon aikana

Vanhempien tehtävä on huolehtia siitä, ettei lapsi jää jälkeen opetuksesta koululakon aikana. Yhdessä kannattaa sopia, kuinka esimerkiksi saadaan ja välitetään tieto koulussa opiskeluista asioista sekä kotitehtävistä. Lakon ajaksi jokaiselle luokalle kannattaa nimetä yhdysvanhempi, joka viestii vanhemmille lakon aikaisista asioista.

Koululakkojen aikana opettajat ovat voineet oma-aloitteisesti antaa vanhemmille tietoa opetettavista asioista ja läksyt kotona tehtäväksi.

5. Lakosta kertominen lapselle

Meillä vanhemmilla on suuri vastuu rakentaa lapsillemme myönteinen suhde kouluun ja oppimiseen. Tätä vanhempainoimintaa edistää voimavarana kaikki vanhemmat ja koko koulu. Kun me vanhemmat aloitamme koululakon, on tärkeää kertoa lapselle, mistä on kyse ja miksi. Oleellista on välittää viesti, että me vanhemmat välitämme lapsistamme ja heidän opettajistaan sekä kaikista koulun aikuisista (koko henkilökunta). Siksi toimimme poikkeuksellisesti näin. Toimimme, koska koulu, oppiminen ja lastemme hyvä elämä on tärkeintä. Vanhempien pitää välttää puhumasta tavalla, joka voi herättää lapsessa pelkoa tai hämmennystä omaa kouluarkea kohtaan.

6. Liiton tuki

Vanhempainliitto tukee jäsenyhdistyksiään koululakoissa. Ennen lakon aloittamista eli lakkoa valmisteltaessa on hyvä olla Liittoon yhteydessä, jotta yhdistys saa ajankohtaiset tiedot ja tarvittavan tuen työnsä. Liitto avustaa vanhempainyhdistyksiä tarvittaessa tiedottamisessa sekä kertoo koululakoista muille vanhemmille ympäri Suomen.

Joskus vanhempainliittoa uhkailla aiheuttomasti sakoilla oppivelvollisuuden laiminlyönnistä koululakon aikana. Näissäkin asioissa Liitto avustaa vanhempainyhdistyksiä.

7. Lopussa kiitos seisoo

Kun koululakko on ohi, arvioidaan saavutetut tulokset. Asiat eivät useinkaan tapahdu hetkessä, mutta pitkään tie on aloitettava ensimmäisillä askeleilla. Sen me lapsiemme kasvattajina tiedämme. Toisaalta asioita tapahtuu nopeasti – siellä, missä on tahtoa, on tie. Jos vanhempien viesti kuuluu, vanhempainyhdistyksen kiitokset kunnan päättäjille ja vastuunkantajille ovat paikallaan, vaikka taustalla olisikin vuosien laiminlyönnit ja väärinarvioinnit.

**Koululakko, lähes pakko,
vanhempien vastuulla!**

Lähteet:

- *Kurnitski ym.: Koulujen sisäilmasto – rehtorikysely ja sisäilmastomittaukset. Teknillinen korkeakoulu 1996.*
- *Putus, Tuula: Koulun työolot ja niiden arviointi. Teoksessa Rimpelä, Matti & Fröjd, Sari & Peltonen, Heidi (toim.): Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Opetushallitus ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2010.*
- *Lahtinen, Nina: Oppilaan oikeudet ja vanhempien vastuu. PS-kustannus 2011.*
- *Asikainen, Vesa & Peltola, Susanna (toim.): Sisäilmaongelmaisten koulurakennusten korjaaminen. Opetushallitus 2008.*

Hyödyllisiä linkkejä:

- www.hometalkoot.fi
- www.hengitysterveys.fi
- www.heli.fi
- www.vanhempainliitto.fi
- www.oaj.fi
- www.avi.fi

Tutustu myös näihin:

- *Oman kuntasi kouluterveyskysely*
- *Lainsäädäntö (www.finlex.fi):*
 - Perustuslaki*
 - Julkisuuslaki*
 - Perusopetuslaki*
 - Terveydensuojelulaki*
 - Työterveyshuoltolaki*
 - Työturvallisuuslaki*
 - Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta*